

Eser Tanıtımı-İnceleme

Hem Kitap Hem Film: SPARTAKÜS

A Book And A Movie: SPARTACUS

Bülent Kılıç

Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İzmir Türkiye

Öz

Howard Fast'ın 1952 yılında kaleme aldığı "Spartaküs" eseri diyalektik tarih romancılığının en önemli eserlerinden birisidir. Fast binlerce yıldır devam eden insanın özgürleşme mücadelesini Spartaküs üzerinden bizlere aktarır. Özgür yaşamak insanoğlunun vazgeçilmez bir tutkusudur ve bu uğurda mücadele etmek de insana özgü bir karakterdir. Spartaküs "nereye kaçabiliriz" diyen kölelere "Kaçmayacağız, çiftlikten çiftliğe, evden eve gideceğiz. Nereye gidersek gidelim köleleri serbest bırakacağız. Peşimizden tekrar asker gönderecekler, biz de çarpışacağız. Bütün dünya Roma'nınsa biz de Roma'yı yıkacağız" sözleriyle yanıt vermiştir. Dört yıl boyunca devam eden köle isyanında Spartaküs komutasındaki yaklaşık ellibin köle, Roma'nın ordularını beş kez yener. Tarihin bu bilinen en büyük köle isyanı en sonunda altmışbinden fazla kölenin öldürülmesi ve altıbin kölenin de çarmıha gerilmesiyle son bulmuştur. Yönetmen Stanley Kubrick tarafından 1960 yılında sinemaya uyarlanan filmde Kirk Douglas baş rolü oynamıştır. Senaryosunu Dalton Trumbo'nun yazdığı 188 dakikalık film, Batistius rolüyle Peter Ustinov'a en iyi yardımcı erkek oyuncu oscarını kazandırmıştır. Spartaküs romanı ve o günkü koşullarda çok büyük bir başarıyla sinemaya uyarlanan bu eser hiçbir zaman unutulmayacak ve tarih bu özgürlük savaşçıları her zaman saygıyla anacaktır.

Anahtar Kelimeler: özgürlük, eşitlik, kölelik

Abstract

Howard Fast's 1952 novel "Spartacus" is one of the most important works of dialectical historical fiction. Through Spartacus, Fast conveys the millennia-long struggle for human liberation. Living freely is an indispensable human desire, and fighting for it is a characteristic of humanity. When asked where to flee, Spartacus replied, "We will not flee; we will go from farm to farm, from house to house. Wherever we go, we will free the slaves. They will send soldiers after us again, and we will fight. If the whole world belongs to Rome, then we will destroy Rome." During the four-year slave rebellion, approximately fifty thousand slaves under Spartacus' command defeated the Roman armies five times. This largest known slave rebellion in history ultimately ended with the killing of over sixty thousand slaves and the crucifixion of another six thousand. Director Stanley Kubrick adapted the film in 1960, starring Kirk Douglas. The 188-minute film, written by Dalton Trumbo, earned Peter Ustinov an Oscar for Best Supporting Actor for his portrayal of Batistius. The novel "Spartacus," adapted for the screen with remarkable success under the circumstances of its time, will never be forgotten, and history will always remember these freedom fighters with respect.

Keywords: freedom, equity, slavery

Geliş Tarihi / Received: 10.10.2025 **Kabul Tarihi / Accepted:** 15.11.2025 **Yayın Tarihi / Published:** 18.11.2025

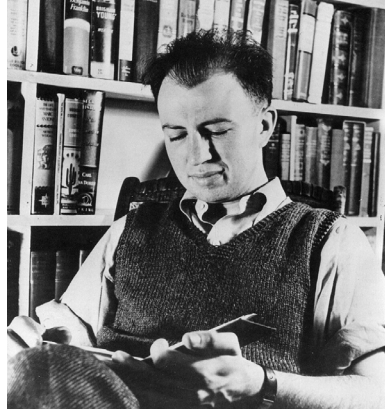
Sorumlu Yazar / Correspondence:Bülent Kılıç, **Eposta:** bulentkic64@gmail.com

Sorumlu Editör / Handling Editor: Nuray Özgülnar

Atıf için / Suggested Citation: Kılıç, B. (2025). Hem Kitap Hem Film: SPARTAKÜS. *Sosyal Bilimler ve Sağlık Bülteni (SoSa)*, SONBAHAR(16), 116-122.

“Tekrar geleceğim ve milyonlarca olacağım”

Geçtiğimiz yüzyılın en özgün sosyalist yazarlarından birisi olan Howard Fast’ın 1952 yılında kaleme aldığı “Spartaküs” eseri diyalektik tarih romancılığının en önemli eserlerinden birisi ve sinematografik anlatıma sahip bir romandır. Romanda geçen tüm kahramanlar, olaylar ve yerler gerçektir. Anlatım destansı bir nitelikte kaleme alınmıştır ve yazar yer yer Homeros’un eserlerine de gönderme yaparak romanı akıcı bir şekilde devam ettirir. Howard Fast binlerce yıldır devam eden insanın özgürleşme mücadelesini Spartaküs üzerinden bizlere efsaneleştirerek aktarır. Özgür yaşamak insanoğlunun vazgeçilmez bir tutkusu ve bu uğurda mücadele etmek de insana özgü bir karakterdir. Tarihin bu bilinen en büyük köle isyanı altmışbinden fazla kölenin öldürülmesi ve altıbin kölenin de çarmıha gerilmesiyle son bulmuştur.

Howard Fast

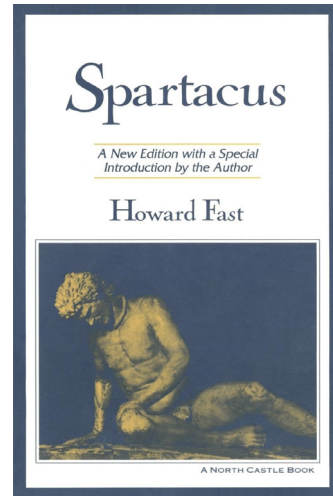
Kitapta anlatım köle isyanının bastırıldığı MÖ 71 yılında çarmıha gerilmiş kölelerin bulunduğu Capua-Roma arasındaki yolda, Romalı zengin Caius, kız kardeşi Helena ve kız arkadaşı Claudia’nın seyahatıyla başlıyor ve ilerleyen sayfalarda çok başarılı bir şekilde geri dönüşler yaparak Spartaküs’ün hayatını ve gladyatörlük dönemini anlatıyor.

O yıllarda Roma dünyanın en zengin ve en güçlü ülkesiydi. Mühendislik harikası yolları, hamamları, kaleleri, şehirleri, su bentleri vardı. Dünyanın dört bir yanından

getirilen Galyalı, Trakyalı, Mısırlı, İranlı, Yunanlı, Sudanlı, Libyalı, Ermeni, Bulgar, Slav, Alman, İspanyol, Makedon, Afrikalı ve Asyalı kölelerin satıldığı, çalıştırıldığı çiftlikler, pazarlar ve eğlence amaçlı sonu çoğunlukla ölümle biten dövüşlerin yapıldığı arenalar ve bunları yetiştiren gladyatör okulları vardı. Roma'yı durdurmak, yenmek, alt etmek neredeyse imkansızdı. Bu konuda ilk başarıyı elde eden ve Roma'yı dört yıl boyunca korkutan kişi Spartaküs oldu.

Köleler hayvanlar gibiydi, hatta hayvanlardan daha da kötüydüler. Spartaküs'ü son savaşta yenen General Crassus köle isyanı için şöyle diyor: *"Sevdiğiniz köpek birdenbire size karşı gelse ona ne yapardınız? Size saldırırsa onu beslemeye devam eder miydiniz?"* Romalı zengin Antonius ise şöyle cevap veriyor: *"Ben kölelerimi kırbaçlamam. Mesele çıkardıklarında bir tanesini öldürürüm, böylece geride kalanlar kayıtsız şartsız itaat ederler"*

Romanda General Crassus ve Senatörlerle sık sık sohbet eden politikacı, hukukçu ve felsefeci Cicero da köleliğe karşı açıkça tavır almayan bir karakter olarak romanda yer alıyor. Filmde yer verilmeyen Cicero karakteri aynı zamanda kitapta geçen tüm politikacılar gibi Romalı politikacıların ve aristokratların ne kadar sahtekar oldukları hakkında bizlere pek çok ipucu veriyor. Howard Fast'e göre Cicero'nun kölelerle ilgili yorumu ise şöyle: *"Köleler insan değildir, bunu iyice kafamıza sokmalıyız. Yunanlıların propagandasını yaptığı bütün insanlar eşittir gibi hissi düşüncelerden kendimizi kurtarmalıyız. Köle bir konuşan enstrümandır. Alet gibi kullanılır. Efendisinin ayaklarını dalayan bir itin ne cesareti ne de asaleti olamaz"*. Cicero'nun köleliğe karşı olmadığını ve onu doğal ve toplumsal düzenin bir parçası olarak kabul ettiği kitapta bu şekilde ifade ediliyor.

Trakyalı Spartaküs üç nesilden beri köle olan bir aileden geliyordu. Atina'dan köle olarak satın alınıp

Mısıra getirilmişti. Capua'da Gladyatör Okulu sahibi olan Batiatus onu Mısır'daki bir altın madeninden satın almıştı. Madenler son derece ağır koşullarda ve kırbaçlanarak kölelerin çalıştırıldığı yerlerdi. Burada köleler açlık, susuzluk ve dayığa en fazla 1 yıl dayanabiliyor ve ölüyorlardı. Batiatus tüm madenlerde ajanları sayesinde gladyatör olabilecek cesaret ve güçte köleleri ilk günlerden saptayıp hemen satın alıyor ve onları sıkı bir eğitimden geçirip, gösteri dövüşlerine çıkarıyordu.

Gladyatörler her gün idman yapan ve çok iyi beslenen savaşçılardı. Fakat sıkı güvenlik önlemleri altında ve köle olarak yaşıyorlardı. Ancak gladyatörlerin kadınlarla birlikte olma hakları vardı. Okul sahibi Batiatus büyük paralar kazanacağı gladyatörlerini iyi beslemekten ve evlendirmekten kaçınmıyordu. Spartaküs'e de Varinia isimli bir köleyi eş olarak vermişti. Gladyatör okulunda Spartaküs ve Varinia birbirlerine gerçekten aşık bir çift olmuşlardı. Varinia tüm roman boyunca Spartaküs'ün gerçek bir yoldaşı olarak ele alınmıştır.

Gladyatörler sonuçta birbirlerini öldürmek zorunda oldukları için aralarında bir dostluk gelişmezdi, hatta "*Gladyatör, gladyatörün dostu olmaz*" sözü sık sık tekrar edilirdi. Büyük köle isyanından önce de bazı küçük isyanlar çıkmıştı. Sicilya'daki üç çiftlikte çıkan isyanlarda dokuz yüz köle öldürülmüştü. Köleler aslında sonunda öleceklerini bildikleri için saldırgan olabiliyorlardı. Ancak kölelere göre Tanrılar zenginlerden yanaydı. Köleler bu nedenle Tanrılara inanmıyorlardı çünkü Tanrılar onların duasını hiç kabul etmiyordu. Tanrılar adeta zengin Romalılar gibiydi, kölelerin hayatlarıyla hiç ilgilenmiyordu. Köleler pazarlarda boyunlarında demir halkalarla çırılçıplak satılıyordu ve kölelik nesilden nesle geçiyordu.

Köle isyanının başlamasına yol açan olay ise özel bir gösteri sırasında olur. Gladyatör okuluna gelen 2 kadın ve 2 erkekten oluşan 4 zengin Romalı, Batiatus'tan 25 bin dinar karşılığında çok özel bir gösteri isterler. İki Trakyalı ellerinde sadece kama olacak şekilde ve karşılarındaki iki gladyatör de ellerinde sadece kılıç, ağ/çatal olacak şekilde ölünceye kadar sırayla çarpışacaklardır. Gösteride kalkan, zırh vb malzemeler kullanılmayacaktır. Yaralanıp yere düşen gladyatör bir daha kalkamazsa gladyatör terbiyecileri tarafından öldürülecektir.

İlk dövüşte taraflardan birisi diğerini öldürür, ikinci dövüş ise Spartaküs ile Afrikalı

Draba arasındadır. Afrikalı Draba, Spartaküs'e saygı duymaktadır. Draba nesillerdir köle olarak yaşadığı için artık bıkmış ve ölmek istemektedir. Spartaküs'e dövüş öncesinde fısıldayarak kendisini öldürmesini söyler ancak Spartaküs buna karşı çıkar ve adil bir dövüş olmasını ister. Ancak dövüş başladıktan sonra Draba hiç kimsenin beklemediği bir anda locaya doğru fırlayarak dövüşü seyreden zenginlere saldırır. Ancak arenanın dört bir yanından saldıran askerler köleyi mızraklayarak son anda durdurur ve öldürürler.

Bu olay Spartaküs'ü derinden etkiler ve birkaç gün sonra gladyatörlere *"Artık hepimiz kardeşiz, gladyatör gladyatörün dostudur. Eğer benimle seniz ilk ben saldıracağım ve gerekirse ilk ben öleceğim ama artık hürüm, artık asla gladyatör olmayacağım"* der. Böylece mutfaktan aldıkları bıçak vb aletlerle 200 çıplak gladyatör hiç beklemedikleri anda gladyatör terbiyecilerine ve daha sonra askerlere saldırarak hepsini öldürürler. Gladyatörler Spartaküs'e sorar *"Nereye kaçabiliriz?"*. Spartaküs yanıt verir: *"Kaçmayacağız, çiftlikten çiftliğe, evden eve gideceğiz. Nereye gidersek gidelim köleleri serbest bırakacağız. Peşimizden tekrar asker gönderecekler, biz de çarpışacağız. Bütün dünya Roma'nınsa biz de Roma'yı yıkacağız"*.

Böylece ele geçirdikleri Gladyatör okulundan çıkıp yan çiftliğe geçerler. O çiftlikteki köleler de gladyatörleri görünce ayaklanır ve çiftliği ele geçirirler. Sonrasında sayıları giderek artarak devam ederler. Dört yıl boyunca devam eden köle isyanında Spartaküs komutasındaki yaklaşık elli bin köle, Roma'nın gönderdiği orduları beş kez yener. Her savaştan sonra ele geçirdikleri silahlar ve kendilerine katılan kölelerle güçleri artar.

Bu durum Roma asillerini çok rahatsız etmektedir. Sonunda Roma'nın ünlü Generali Crassus komutasındaki yüz bin kişilik ordu, elli bin kişilik güce sahip Spartaküs'ün üzerine gönderilir. General Crassus, saldırıya geçmeden önce Spartaküs'ü anlamak için gladyatör okulunun sahibi Batiatus başta olmak üzere, onunla savaşan yüzlerce askerle konuşur. Sonunda Spartaküs'ün en büyük taktığının karşısındaki orduyu küçük parçalara bölünmeye zorlayıp sonra bunları tuzağa çekerek yok etmek olduğunu

anlar. Bu nedenle ordusunu asla bölmez ve saldırı zamanını ve yerini tamamen kendi belirlediği bir taktikle aniden Spartaküs ordusunun tam göbeğine saldırır. Spartaküs ve ordusu çok iyi direnir, savaş tüm gün boyu sürer, hava karardığında da devam eder. Ancak sonuçta Spartaküs'ün emrindekilerin çoğu gerçek bir asker ve gladyatör değildir. Çoğunluğu köylü ve çiftçidir. Savaşın ilk günü ağır bir kayıp veren Spartaküs tarafı, ikinci günkü saldırıya dayanamaz ve çoğunluğu öldürülür. Spartaküs savaş alanında ölür, arkadaşları yakalanır ve çarmıha gerilir.

Filmin çekilmesinden sekiz yıl önce romanın yazarı Howard Fast'in kitabı komünizm propagandası yaptığı gerekçesiyle kara listeye alındı. Howard Fast ilk baskıyı yapacak yayınevi bulamayınca kitabı tamamen kendi imkânlarıyla yayımlamak zorunda kaldı. Howard Fast'in romanı tüm engellemelere karşın çok başarılı olunca, yönetmen Stanley Kubrick tarafından 1960 yılında sinemaya uyarlandı. Kirk Douglas filmin hem baş rolünü oynadı hem yapımcılığını üstlendi. Senaryosunu Dalton Trumbo'nun yazdığı 188 dakikalık film, Batiatus rolüyle Peter Ustinov'a en iyi yardımcı erkek oyuncu oscarını kazandırmıştır. Ayrıca en iyi görüntü yönetmenliği, sanat yönetmenliği ve kostüm dallarında da oscar almıştır. Varinia rolünü Jean Simmons, General Crassus rolünü ise Laurence Olivier üstlenmiştir.

Senarist Dalton Trumbo, komünizm karşıtlığının ön planda olduğu o dönemde Hollywood Onlusu'ndan birisi olarak kara listeye alınmıştı. Ancak ABD başkanı John F. Kennedy, komünizm karşıtı tüm protestolara karşın filmi izleyerek Hollywood'daki kara liste uygulamasının da sona ermesine katkı sağlamıştır. Spartaküs ayrıca ABD'de 2010-13 yılları arasında üç yıl boyunca 40 bölümlük bir dizi olarak da yeniden çekilmiş ve Türkiye'de de gösterime girmiştir.

Spartaküs romanı ve o günkü koşullarda çok büyük bir başarıyla sinemaya uyarlanan bu eser hiçbir zaman unutulmayacaktır. İnsanlık tarihi bu eşsiz özgürlük savaşçıları her zaman saygıyla anacaktır. Spartaküs'ün ismi tüm dünyada özgürlük mücadelesinin evrensel bir simgesi olarak yaşamaktadır.